

тизи неповнолітніх, оскільки останнім часом далеко нерідко неповнолітні стають вбивцями чи співучасниками в здійсненні цієї категорії злочинів.

Власне кажучи, у даний час, у рамках судової психіатрії сформулювався новий розділ — підліткова судова психіатрія. Вона відрізняється великою складністю, оскільки знаходиться як би на стику декількох дисциплін (загальна, підліткова психіатрія, правові науки, педагогіка, вікова психологія і соціологія), кожна з яких містить ще багато невирішених питань [3].

Висновок експертів-психіатрів оформляється у виді акта судово-психіатричної експертизи, що повинний містити чіткі й обґрунтовані відповіді на поставлені перед експертом питання.

З огляду на вищевказане, можна зробити висновок про те, що ефективність використання висновку судово-психіатричної експертизи по справах про вбивства як доказу у великому ступені залежить від правильної карно-процесуальної і правової оцінки цього висновку представником органу, що призначив цю експертизу. Ряд питань вивчення психічного стану неповнолітніх і малолітніх, що скоїли навмисні вбивства, вимагає подальшого всебічного науково-медичного і юридичного вивчення.

Література

1. Экспертизы на предварительном следствии. — М.: Юрид. лит., 1967.
2. Судебная психиатрия: Учеб. для юрид. ин-тов и фак. — У.: Юрид. л-ра, 1966.
3. Судебная психиатрия: Учеб. для вузов / Под ред. Б. В. Шостаковича. — М.: Зерцало, 1997.
4. Соколовский З. М. Питання використання експертом матеріалів справи. — Х.: ГУ ім. М. М. Горького, 1964.

УДК 343.98

*В. А. Семенюк,
здобувач ОНЮА*

А. БЕРТІЛЬОН — ОДИН З ОСНОВОПОЛОЖНИКІВ СУЧАСНОЇ КРИМІНАЛІСТИКИ

А. Бертільон — французький криміналіст, який з 1879 р. почав працювати у префектурі поліції Парижа писаром, а з 1885 р. і до останнього дня свого життя — 13 лютого 1914 р. — працював начальником Бюро ідентифікації Парижа.

Завдяки його зусиллям була створена і прийнята на озброєння правоохоронних органів, що проводили боротьбу зі злочинністю перша у світі цивілізована система реєстрації злочинців, яку автор назвав антропометричною і яка проіснувала до 1914 р., а також ним була створена судова оперативна фотографія.

Вперше вчений світ був офіційно ознайомлений з методами антропометричної ідентифікації і прийомами вимірювань злочинців з метою виявлення рецидивістів з користовуванням вимірювальних карток, на III Міжнародному

пенітенціарному конгресі в Римі у 1885 р., доповіддю, зробленою автором створеного методу — Альфонсом Бертільоном [1].

В цій доповіді А. Бертільон відмітив, що з метою отримання інформації про особу злочинця в цифрах проводилися вимірювання таких частин тіла: зросту, відстані між крайніми точками простягнутих рук, висоти бюста, подовжнього і поперечного діаметру черепа, довжини середнього пальця і мізинця на лівій руці, довжини лівої ступні і лівого ліктя, довжини і ширини правого вуха, а також визначення профілю носа за виступом носової перегородки. Все це фіксувалося на спеціальних картках, окремих, для кожного суб'єкта, при чому, до цих карток заносилися також дані про: колір райдужної оболонки лівого ока, особливі прикмети на тілі відповідного суб'єкта, і наводилися всі дані, які характеризували його з боку суспільного і кримінального життя: прізвище, звання, професія, судимість тощо.

Значення антропометричного методу реєстрації злочинців було відзначено перед всім світом в 1895 р. на П'ятому міжнародному пенітенціарному конгресі в Парижі, який рекомендував у якості однообразного метода реєстрації злочинців у всьому світі використати антропометричний метод реєстрації.

Конгресом була призначена комісія з вчених-криміналістів для детального вивчення суті зазначеного питання, яка, зокрема, ознайомилася з приладами, за допомогою яких А. Бертільон проводив антропометричні вимірювання, методикою і результатами проведених ним зазначених вимірювань. Одним з учасників комісії — представником Швейцарії було відмічено міжнародне значення антропометричної системи реєстрації злочинців і запропоновано всім учасникам Конгресу проголосувати рішення комісії про прийняття міжнародної угоди стосовно використання у всіх країнах єдиної антропометричної системи реєстрації злочинців. Рішення комісії учасниками Конгресу було підтримано одностайно [2].

Щоб проаналізувати значимість запропонованої А. Бертільоном системи ідентифікації злочинців необхідно звернутися до статистичних даних, які свідчать про кількість рецидивістів, встановлених за допомогою зазначеної системи з 1883 по 1895 рр. в Парижі і переданих правосуддю завдяки зусиллям працівників Бюро ідентифікації в Парижі. Так, в 1883 р. було виявлено 49 рецидивістів; в 1884 р. — 241; 1885 р. — 425; 1886 р. — 356; 1887 р. — 187; 1888 р. — 550; 1889 р. — 562; 1890 р. — 614; 1891 р. — 600; 1892 р. — 680; 1893 р. — 512; 1894 р. — 495; в 1895 р. було виявлено 414 рецидивістів. Ця тринадцятирічна статистика свідчить, що за зазначений термін, 5985 рецидивістів, які приховували своє прізвище і особистість були за допомогою антропометричної системи, створеної А. Бертільоном, успішно встановлені [3].

А. Бертільон поряд з розробкою інших криміналістичних методів реєстрації злочинців займався розробкою і удосконаленням фотографічних методів фіксації доказової інформації, розробкою спеціальної фотоапаратури, призначеної як для фотографування осіб з метою їх реєстрації, так і для фотографування місця події і виявленого трупа на місці події, а також фотоапаратури для репродукційної фотозйомки.

А. Бертільон вперше запропонував проводити фотозйомку живих осіб з метою їх реєстрації в однаковому ракурсі: у фас і правий профіль таким чином, щоб при фотографуванні у профіль зображення вуха не було закрито волоссям, а голова особи, яка фотографувалася як у фас, так і в профіль, була в такому положенні, щоб умовна лінія, яка проходить через зовнішні кути очей, проходила також через одну третю верхньої частини вуха. Розміри фотознімків повинні бути однакові і дорівнювати $1/7$ дійсного розміру. Ці вимоги не устаріли, і сьогодні ними успішно керуються працівники правоохоронних органів.

А. Бертільон вперше сконструював і виготовив спеціальний фотоапарат для проведення фотозйомки трупа зверху на місці його виявлення на відкритій місцевості. Цей фотоапарат складався власне з фотокамери і громіздкого, але дуже міцного штативу — триноги. Громіздкість цього штативу полягала в тому, що в окремих модифікаціях одна з його трьох ніг уявляла собою драбину, яка повинна була витримати вагу фотографа, по якій останній піднімався до фотоапарата, розміщеного на висоті приблизно 3–4 м від землі з метою фокусування і здійснення фотозйомки трупа, який лежав на землі.

А. Бертільон вперше у світовій практиці використання фотографії у правоохоронній діяльності також запропонував і почав використовувати метричний метод фотозйомки [4].

Таким чином, французький криміналіст А. Бертільон за досягнення в створенні першої у світі цивілізованої системи реєстрації злочинців і судової оперативної фотографії сьогодні вченими-криміналістами визнається одним з творців сучасної криміналістики.

Література

1. Bertillon A. Sur le fonctionnement du service d'identification par les signalements anthropometriques donnee le 22 novembre 1885 // Actes du Congres penitentiaire international de Rom. Novembre 1885. — Rome, 1887. — Т. 1. — P. 687–705.
2. Le V^e Congres penitentiaire international // Bulletin de la Societe generale des prisons. — Paris, 1895. — Т. 19, № 7. — P. 982–1070.
3. Anthropometrie // Bulletin de la Societe generale des prisons. — Paris, 1896. — Т. 20, № 2. — P. 346–347.
4. Bertillon A. La Phofographie Judiciaire de la prefecture de Police // La Nature. — Paris, 1913. — An. 41, № 2086. — P. 393–397.